

KİTAP İNCELEMESİ:**FENER-RUM PATRİKHANESİ'NİN
EKÜMENİKLİK İDDİASI ve HEYBELİADA
RUHBAN OKULU MESELESİ**

ISBN: 978-975-255-333-0

SİBEL ÖZEL*

“İQ Kültür Sanat Yayıncılık” tarafından basılarak, hukuk literatürüne kazandırılmış olan bu çalışmada, Fener-Rum Ortodoks Patrikhanesi’nin “Ekümeniklik” iddiası ile Heybeliada’daki “Ruhban Okulu” meseleleri Prof. Dr. Sibel Özel tarafından araştırma ve inceleme konusu yapılmıştır. Her iki konu da, tamamen belge ve belgesel bilgilere dayanılarak derinlemesine araştırılmış, incelenmiş ve hukukî tablo bütün gerçekliği ile ortaya konmuştur. Her türlü siyasî görüş, slogan ve klişe ifadeler bir yana bırakılarak, sadece hukukî belgeler ve hukukî kurallar temel alınarak yapılmış olduğundan, çalışmanın bilimsel değeri çok büyüktür.

Prof. Dr. Özel’in, ekümeniklik iddiası ve ruhban okulu meselesi konularında yaptığı ilk tespit şudur: “Patrikhanenin ekümenikliği meselesi Ortodoksların iç işi olarak gösterilmekte, Heybeliada Ruhban Okulu’nun yeniden açılması meselesi de azınlık hukuku, din ve vicdan özgürlüğü, din adamı yetiştirme özgürlüğü başlıkları altında ele alınmaktadır.” Bu yaklaşım, hukukî gerçekleri dikkate almayarak konuları siyasî platformda çözümlenmek maksadını taşımaktadır.

Siyasî sonuçları olabilecek bir görüntüye sahip olmasına rağmen, bu konuların aslında “hukukî” olduğu ve hukukî sonuçlarının da doğabileceği aşikârdır. Özellikle Patrikhanenin ekümenikliğini kabul etmenin önemli hukukî sonuçlar doğuracağından şüphe edilemez. Heybeliada Ruhban Okulu’nun “uluslararası” teoloji üniversitesi olarak, doğrudan Patrikhane’ye bağlı olarak açılması ve faaliyet göstermesi de şüphesiz hukuk çerçevesinde çözümlenebilecek bir konudur.

Prof. Dr. Özel’in, konuları hukukî temelde ele alarak yaptığı araştırma ve inceleme sonucunda Patrikhane ile Ortodokslar arasındaki ilişkiler yönünden elde ettiği tarihî ve dinî tespitler hem çok önemlidir, hem de konuların hukukî yapısına esas olabilmeleri bakımından fevkalade tatmin edicidir.

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı, e-posta: sibelozel@hotmail.com

Fener Rum Patrikhanesi'nin ekümeniklik iddiasının tarihî ve dinî geçmişinin incelenmesinin ortaya çıkardığı gerçek şudur: "İstanbul Patrikhanesi Osmanlı döneminde bile gerçek anlamda ekümenik olmamış ve Ortodoks camiasının bütününe içine alan merkez niteliği kazanamamıştır. Lozan Antlaşması ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasıyla bir azınlık kilisesi konumuna gelmiş ve sadece Türkiye'deki Rumların kilisesi olmuştur."

Lozan Antlaşmasında yapılan müzakereler sonucunda da, Fener Patrikhanesinin siyasal ve yönetime ilişkin yetkilerden arınmış, Türk hukukuna tâbi, ancak salt bir din kurumu olarak faaliyet gösterebilecek statüye sahip bir "Türk kurumu" olduğu tescil edilmiştir. Bugün, azınlık kilisesi statüsünde olan bu dinî kurumu "uluslararası" kurum yapmak ve ona tüzel kişilik verme konusunda Türkiye Cumhuriyeti Devletine milletlerarası hukukun yüklediği bir sorumluluk da yoktur.

Heybeliada Ruhban Okulu konusunda, genellikle azınlık hakları, ibâdet özgürlüğü, insan hakları gibi kavramlar kullanılarak, Heybeliada Ruhban Okulunun "uluslararası" teoloji üniversitesi olarak, doğrudan Patrikhane'ye bağlı olarak açılması ve faaliyet göstermesi gerektiği iddia edilmektedir. Bu iddiaya karşı Prof. Dr. Özel'in cevabı nettir: -Avrupa Birliği hukuku dahil- uluslararası hukukun hiçbir normu, egemen bir devlete, kendi topraklarında yaşayan azınlığa çoğunluğa dahi tanımadığı imtiyazları vermek gibi bir yükümlülüğü yüklemiş değildir. Hukuka ve kanunlara uygun olarak kapatılmış bir okulun yeniden açılması da şüphesiz ancak hukuka ve kanunlara uygun olarak gerçekleştirilebilir. Patrikhane'nin, kendisine bağlı, Patrikhane bünyesinde "uluslararası" teoloji okulu açılması talebinin bir imtiyaz teşkil edeceği, bunun Türkiye Cumhuriyeti Devletinin hukuk mevzuatı çerçevesinde mümkün olamayacağı açıktır.

Prof. Dr. Sibel ÖZEL'in üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir tavsiyesi de vardır: "Türkiye bir hukuk devleti olarak meselelere salt hukukî çerçevede yaklaşmalı ve 'tolerans', 'jest', 'iyi niyet göstergesi' gibi gayri hukukî kavramlarla hareket etmemeli ve Avrupa Birliği böyle istiyor mazeretinin ardına sığınmamalıdır."

Ergin NOMER*

* Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi.